

P+
SPECIAL
Jaargang 20
Week 40 | 2021

Duurzaamheidsprijs Plantum
voor kruidenrijk grasmengsel

Groener dan het Groene Hart

BIODIVERSITY **KRUIDENRIJK GRASLAND**

Wie eenmaal koeien in een kruidenrijk grasland heeft zien grazen, haalt voortaan de schouders op als het over 'Het Groene Hart' gaat. Hoezo groen? Zo'n wilde weide is pas groen! Wat een biodiversiteit! Wat een opeenstapeling van duurzame en financiële voordelen! Dit jaar won een brede coalitie van partijen onder regie van Vandinter Semo de Duurzaamheidsprijs van Plantum, de branchevereniging voor de zadensector.

Wilde weiden

Grazende vaarsjes

Klaver

“Productiefkruidenrijk grasland is goed inpasbaar in zowel gangbare als biologische bedrijfsvoering. Het biedt dus veel kansen voor een goede opbrengst onder droge omstandigheden zonder kunstmest. Dit terwijl er een lagere onkruiddruk is en een betere voederwaarde.”

LOUIS BOLK INSTITUUT

Ado Bloemendal van Pure Graze ontwikkelde zaadmengsels voor kruidenrijk grasland: “In het Saladebuffet zitten zeven verschillende soorten klaver, naast kruiden als cichorei, karwij, kleine pimpernel, smalle weegbree en zelfs peterselie. Genoeg variatie om de koeien het hele jaar door in de wei te kunnen laten grazen.”

Door met ‘rasterspinnen’ de schrikdraad steeds weer een stukje te verplaatsen krijgen de koeien telkens weer een nieuwe verse strook kruidenrijk weiland aangeboden.

Hoe lang had Ado Bloemendal al niet met zijn kruidenrijke grasmengsels lopen leuren? Wijs geworden in Denemarken, waar hij jarenlang te kampen had met droge weilanden, had hij van zijn vijanden zijn vrienden gemaakt. Met veel langere wortels wisten 'onkruiden' veel dieper in de bodem door te dringen dan het weidegras. Door het verwilderen van zijn grasland wist hij die droge zomerweken voortaan zonder problemen door te komen. De wortels hielden het aanwezige vocht vast. Maar hij moest zijn tijd afwachten. Nederlandse veehouders waren nog lang niet zo ver als hij, hoe hard het gejammer over verdroging van akkers ook klonk.

“Moderne boeken over de landbouw gaan alleen maar over méér investeren. Ik wilde juist meer verdienen, tot een lagere kostprijs komen.”

‘Weilanden lezen’. Zo noemt Bloemendal het. Banjerend door een weiland stopt hij bij een plek waar het gras een stuk korter is. Bloemendal, als een agrarische versie van Sherlock Holmes: “En wat zie je meteen opduiken? Het herderstasje. Dat gaat meteen groeien op plekken waar de grond te veel door de zon is uitgedroogd. En wat doet dat plantje? Hij legt zijn blaadjes plat op de grond en beschermt deze zo tegen verdere uitdroging. Het omringende gras profiteert van het vocht dat niet meer verdampt. Was dit herderstasje hier niet opgeschoten, dan had er geen korter gras gestaan. Dan was er een kale plek ontstaan. De grond wil bedekt zijn. Bij droogte zijn er altijd zaden in de grond die gaan ontkiemen. Herderstasje, brandnetels, stekels. Dat zijn nou net de planten die je liever niet hebt. Die moet je voor zijn.”

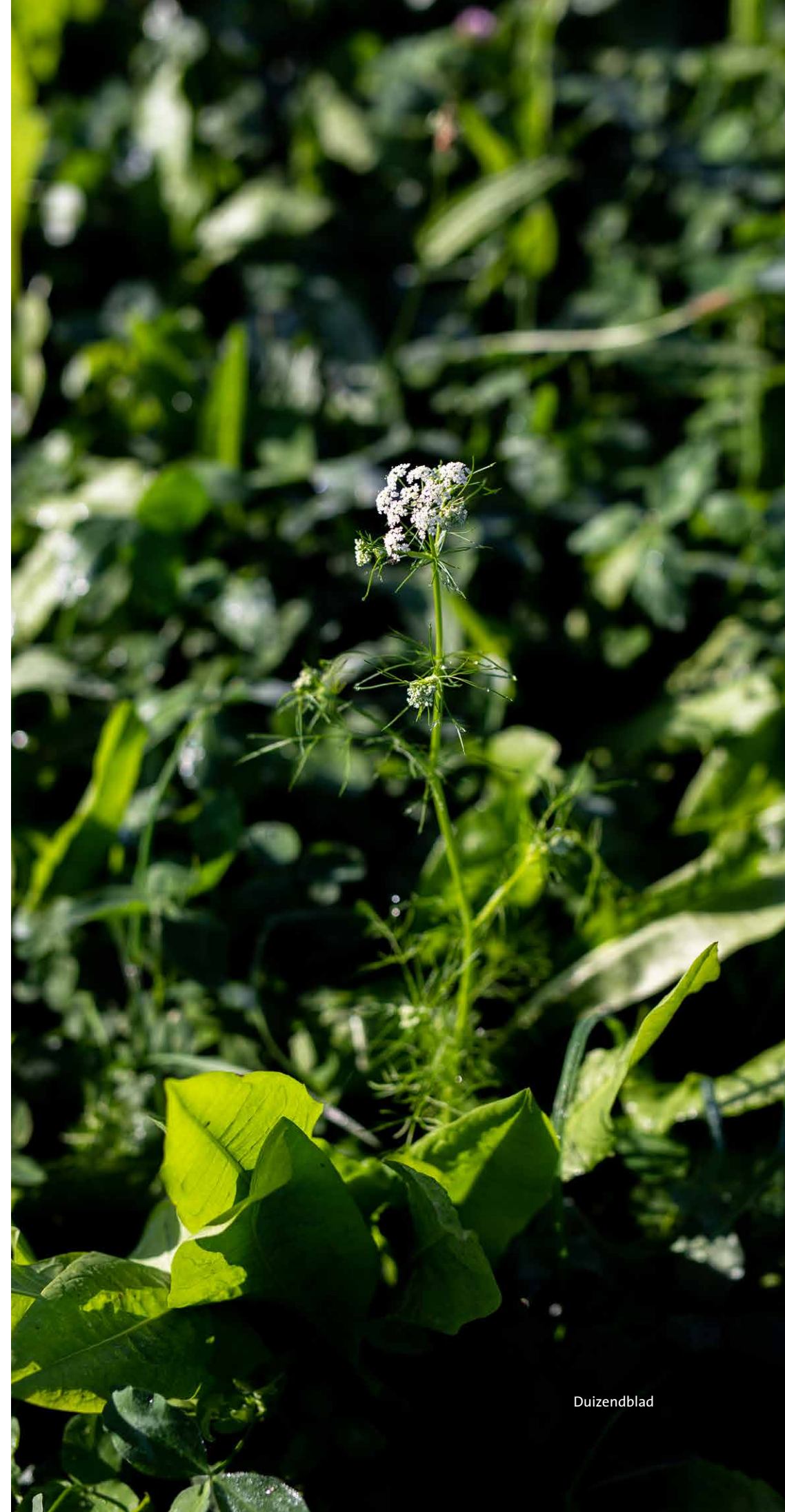
Meer dan tien jaar experimenteerde Bloemendal met het mengen van kruiden door graszaad, aangepast aan het type grond waarop koeien grazen. Kleigrond, zandgrond, of veenweiden, het maakt nogal een verschil wat er wil groeien. Het toeval wilde dat hij in het noorden van Denemarken al deze drie grondsoorten tot zijn beschikking had. “Ik sloeg er oude boeken over het boerenbedrijf op na. Moderne boeken gaan alleen maar over meer investeren. Ik wilde juist meer verdienen, tot een lagere kostprijs komen.” De voordelen begonnen zich op te stapelen. Klaver is niet alleen een plant waar koeien als eerste op afstuiven, het brengt ook op natuurlijke wijze stikstof in de grond, als een natuurlijke groenbemester. En dat bespaart een boer geld, want er is geen dure kunstmest meer nodig. Bloemendal doopte zijn gras-kruidmengsel enthousiast om tot ‘Saladebuffet’, alsof koeien in de ontbijtzaal van het Kurhaus in Scheveningen hun bordjes volscheppen. Hij biedt koeien de keuze uit maar liefst zes verschillende soorten gras, zeven soorten klaver en zes soorten kruiden. Zijn verkooporganisatie noemde hij Pure Graze. En toen was het afwachten, of zijn tijd zou gaan komen. Dat viel nog te bezien, want

veeouders zijn al net zo hardleers als andere boeren. Zoals ze dingen altijd al doen, zo is het goed. Landbouwhervormers weten: wil je iets veranderen, dan moet je het eerst zelf voor-doen. Proefvelden aanleggen. Boeren uitnodigen om te komen kijken. Geduldig vragen beantwoorden. Beslist geen onzin verkopen. En dan nog is het de vraag of ze meegaan in de nieuwlichterij. Je gaat toch geen ‘onkruid’ in je mooie strakke weiland inzaaien en daar nog extra geld voor betalen ook? Gewoon graszaad kost 6 euro de kilo en met dat kruidengras ben je euro’s duurder uit.

De rekensom veranderde toen Carola Schouten als minister van Landbouw in 2019 boeren opriep met circulaire landbouw te beginnen. De melkleverancier Royal A-Ware van Albert Heijn loofde vervolgens een premie van 5 cent per kilo melk uit aan veehouders die hun koeien in kruidenrijke weilanden lieten grazen. De gigantische zuivelcoöperatie Friesland-Campina (PlanetProof) bood 2 cent extra. De eis in het AH-programma: minstens 20 procent van het weiland moet bestaan uit grasklaver, of 10 procent uit kruidenrijk grasland. Een pilot startte en de rekenmachine deed zijn werk: boeren zagen dat ze na aftrek van kosten van die 5 cent per liter zo’n 2 tot 3 cent overhielden. De koeien begonnen bovendien meer melk te geven. En de klanten van de supermarkten kregen pakken melk met illustraties van een walhalla aan bloeiende planten, alsof de koeien in een wilde natuurtuin van Piet Oudolf verzeild waren geraakt. De telefoon bij Bloemendal begon steeds vaker te rinkelen en de bestellingen op de website stroomden binnen. Het waren er zoveel, dat zijn oude zaadleverancier de vraag van geen kanten meer aankon. Het werd een serieuze operatie, niet alleen qua voorfinanciering, maar ook qua organisatie. De zaden moesten uit de hele wereld worden verzameld, tot Nieuw-Zeeland toe. En dan de hele distributie nog. Zo’n scherp stijgende vraag vergt wel iets meer dan een meewerkende zoon en echtgenote. Bloemendal ging op zoek naar een nieuwe zakenpartner.

“Onkruid is ongewenste plantengroei op een bepaalde plek. Kruid is plantengroei die je juist graag op een plek wilt hebben.”

Op vrijdag 24 september 2021 zit Bert-Jan Van Dinter op de jaarvergadering van Plantum, de organisatie die ook de Nederlandse zaadtelers bundelt. Bij het agendapunt ‘Duurzaamheidsprijs 2021’ veert de directeur van Vandinter Semo op. Hij heeft ook een bijdrage ingezonden, maar is er niet gerust op als hij het begin van het juryrapport hoort. ‘Globale markt... Verbeteringen specifiek gewas... Ontwikkelen van een tool...’ Dat is op zijn inzending niet van toepassing. Maar dan beseft hij dat zijn inspanningen de top 3 hebben gehaald. Hij hoort het juryrapport voorgelezen worden: ‘Wat bleef er uiteindelijk van alle duurzame initiatieven op de zeef liggen? Een systeemwijziging waardoor het gebruik van plastic in de distributie van kweekgoed sterk wordt gereduceerd (Syngenta, red.). Inzet van zaadcoating en drones om met een inheemse grassoort wetlands in China te helpen herstellen (Incotec, red.). Een gezamenlijk initiatief om de huidige met een enkele soort gras ingezaaide weiden (groene woestijnen) om te vormen tot kruidenrijke weilanden hetgeen bijdraagt aan biodiversiteit (Vandinter Semo, red.). Tussen deze drie prachtige initiatieven moest de winnaar worden gevonden.’ Het was deze Van Dinter die Bloemendal de helpende hand bood. “Ik ben ook geen multinational, maar wel iets groter dan Pure Graze”, licht hij toe. “We hebben een distributieapparaat, we kennen de internationale zaadhandel, we kunnen door groot in te kopen betere deals sluiten en het zaad voor Pure Graze voorfinancieren. Ik heb op eigen risico voor 1000 hectare aan zaai zaad ingekocht. En het lukte ook nog om in een jaar tijd die 1000 hectare kruidenrijk grasland in Nederland in te zaaien. Vandaag zitten we al op 1800 hectare. Er wordt op dit moment elke dag wel ergens een weiland ingezaaid.”

Cichorei

“Laat de koeien
als grasmaaier functioneren”

Wilde weiden met grazende koeien. Dat is waar stedelingen van dromen. Voor de jury van Plantum was het niet het enige punt dat de doorslag had gegeven. Van Dinter bood niet alleen zijn collegiale diensten aan, maar ont-popte zich bovendien tot de architect van een grote coalitie met verrassende bedgenoten. Van Dinter daarover: “De meest frappante is wel Urgenda. Marjan Minnesma woont in de Beemster. Ze ergerde zich aan de omstandig-heden waaronder de koeien beweid werden. Al die die energie die het kost om kunstmest te maken. En al die CO₂-uitstoot die bij de pro-ductie ervan wordt uitgestoten. Dat moest anders kunnen.” Ook Triodos Bank sloot zich bij de coalitie aan. En niet te vergeten de boerenorganisatie LTO, die de leden aanraadde om op het kruidenrijke grasmengsel van Pure Graze om te schakelen. Van Dinter: “Binnen vier weken was er een nieuwe website 1001ha.nl in de lucht. Daar konden veehouders tegen een gereduceerd tarief weidemengsel met kruiden bestellen. Particulieren konden door fundraising de actie ondersteunen. Dit is voor de eerste keer in de 35 jaar dat ik in het zadenvak zit, dat ik heb meegemaakt dat al deze organisaties een mening hebben over de zadensector.” De overheid sloot zich vervolgens ook zelf aan, met de enthousiaste provincies Noord-Brabant, Gelderland, Utrecht en Groningen voorop. Het ministerie van LNV deed ook een donatie, goed voor nog eens 1000 hectare kruidenrijk grasland. Veehouders kunnen daardoor nog steeds met kortingen van 150 euro het Saladebuffet van Pure Graze bestellen. Van Dinter maakt de rekensom van de boeren af. “Met al die kruiden in de wei kunnen vee-houders hun koeien 180 dagen per jaar buiten laten lopen, of zelfs het hele jaar door. Ook dat is beter voor het milieu, omdat langer verme-den wordt dat in de stal door een mengsel van urine en poep ongewenste ammoniak (stikstof) ontstaat. Het scheelt bovendien geld. Je hebt geen loonwerker nodig die het gras maait om dit in te kuilen.” En daarmee geeft hij zijn handelspartner Bloemendal alle eer. “Dit is niet iemand zoals

andere grasleveranciers, die geen enkele service aan de boeren bieden. Ado organiseert open middagen bij veehouders die al eerder een kruidenmengsel hebben ingezaaid. Hij loopt daar samen met de veehouder rond. Daar houden boeren van, om het van een collega te horen. Maar Ado vertelt ook hoe ze met een systeem van ‘stripgrazen’ het seizoen kunnen verlengen. Door met ‘rasterspinnen’ de schrik-draad steeds een stukje te verplaatsen krijgen de koeien elke dag weer een verse strook gras aangeboden.”

En de vooroordelen dan? Je kunt de zaden wel als kruiden betitelen, maar er zitten soorten tussen die door boeren als onkruid worden beschouwd. Van Dinter: “Dat verzet is op de veengronden het meest hardnekkig, zoals in het Groene Hart van Nederland. Daar vind je veel kleine veehouders. Veengrond heeft van zichzelf al de neiging sneller planten ruim baan te geven die je liever niet wilt hebben. Maar ik zeg altijd: onkruid is ongewenste plantengroei op een bepaalde plek. Kruid is plantengroei die je graag op een plek wilt hebben. Dat kan dus om dezelfde plant gaan, maar onder andere om-standigheden.”

“Je moet juist dat natuurlijke proces van
vervening weer oppakken en dat gras
gewoon laten staan. Dat is ook goed voor
de weidevogels.”

Diep in Drenthe stapt Bloemendal alweer door een weiland. Ditmaal is het er een waar zijn Pure Graze ‘Saladebuffer’ alweer drie jaar welig tiert. Geen kale plekken te vinden, hier. Geen herderstasje. Wel het hemelsblauw van een bloeiende struik chicorei en bloeiende klaver-soorten, vriendelijk naast elkaar. De honderd melkkoeien van veehouder Hans Vetketel grazen in de ochtenddauw. Het is een bijzon-der gezicht, de dieren in zulk en weelderig gras, happend in luzerne en esparcette.

De koeien van
melkveehouder Hans
Vetketel hebben minder
krachtvoer met soja nodig.

Veehouder Hans Vetketel is tevreden met het resultaat. Ook hij maakte rekensommen. Kunstmest koopt hij niet meer. Maar voor hem is vooral het uitsparen van het steeds duurder wordende krachtvoer een pluspunt. “Het scheelt me 40 ton krachtvoer per jaar.” Ook hier weer duurzaamheidswinst: voor kracht-voer wordt sojaschroot uit Brazilië gehaald. Om deze soja te kunnen verbouwen zijn enor-me stukken tropisch regenwoud neergehaald.

Hoe mooi zou het zijn om ook het Groene Hart van Nederland op deze manier te vergroe-n. Van Dinter en Bloemendal zouden er graag bij helpen. Maar de veehouders op de veenweiden zijn een verhaal apart. Bloemen-dal: “Ze kennen de problemen. De steeds lagere grondwaterstand. Het verzakken van de bodem. Maar ze luisteren naar specialisten en andere hotemetoten met verkeerde adviezen. Je moet op die plek niet steeds het gras maaien. Ze houden het daar veel te kaal. Maaien is destructief voor de grondwaterstand. Zo ver-zakt de boel steeds verder. Je moet juist dat natuurlijke proces van vervening weer oppak-

ken en dat gras gewoon laten staan. Dat is ook goed voor de weidevogels. Laat de koeien als grasmaaier functioneren. In onze kruiden-weide kunnen ze het hele jaar door grazen. Door de langere wortels van de kruiden ont-staat na verloop van tijd een laag aarde die tot heel diep regen absorbeert en dat water ook vasthoudt. Die waterberging zal hard nodig zijn wanneer er weer droge zomers gaan ko-men. We hebben de speciale zaadmengsels voor veengrond al voor ze klaarstaan.” ■

- Websites**
+ **Pure Graze**
+ **Vandinter Semo**
+ **1001ha**
+ **Plantum**
.....
+ **TEKST** JAN BOM
+ **FOTOGRAFIE** P+
+ **ART DIRECTION** BUREAU BOUDEWIJN BOER EN STUDIO 10
+ **UITGEVERIJ** ATTICUS BV
+ **WWW.P-PLUS.NL**